

Špela Borko

GILLY-O-TINE

Meglen novembrski večer. Želela bi si pisati o Breznu spečega dinozavra. O uspehih in dosežkih, veselju in poplačanem trudu. A besed ni in ni. Tiste, ki so, se zdijo zlagane. Prazne. Brez moči, ki jo običajno nosijo s seboj. Iz senc se plazijo potuhnjene misli, se oklenejo besed in jih izpustijo na dan umazane, šibke. Le kupec črk na papirju. Potuhnjenske sem že neštokrat zatrla, potlačila in pozabila nanje. A danes vem, kaj mi je storiti. Izkopati jih moram, jih pogledati v oči in jih sprejeti. Zgolj šibek človek sem in na papir moram izliti svoj strah.

***

18. september. Lep jesenski dan. Prvi jamski izlet po kirurgovem šarjenju po moji čeljusti in nestrpno, a malce previdno sem čakala trenutek, ko bom po vrvi poletela v neznanu. Ekipa štirih smo smelo zakorakali v dehteč gorski gozd in urno ubirali pot skozi navidezno brezpotje. Tu možic, tam markanten štor. Podrta skala značilne oblike in skorajda skrit prehod skozi gosto razraslo ruševje. Kmalu smo se znašli pred vhodom, ki bolj kot na mogočno jamo spominja na jazbino. Izoblikovali smo plan dela in s polnimi transportkami vrvi komaj čakali, da se zapodimo v vhodno ožino. V globinah, za mnogimi ožinami in podori, za izčrpavajoče dolgim, mokrim in ozkim meandrom, so na nas čakala deviška brezna.

Med oblačenjem ugotovim, da sem spakirala dva leva škornja. Malce preklinjam, saj vem, da je v meandru precej vode. Po nekaj kontemplacije se vdam v usodo in obujem gozdarje. Gležnji mi gledajo izpod prekratkih hlačnic in kisló se nasmiham. Bom pač hitreje preskoko-vala luže in potoke.

Deset ur kasneje nam zmanjka vrvi. Spakiramo vrtalko in merilce in si oprta-mo lahke transportke, olajšane teže vrvi in pritrdišč. Jama se nadaljuje v nezna-no, mi pa smo za ta dan izpolnili svoje poslanstvo. Le še ven moramo priti.

150 metrov vrvi višje malicamo. Med

zobmi počasi talim in sesam kos čokola-de, toliko da zberem moči za mučen meander pred nami. Občutljiva čeljust kaj tršega še ne zmore.

Vstopimo v meander. Par metrov vrvi, ožina. Malce prostega plezanja. Ožina. Ležim na trebuhu in se centimeter za centimetrom zviram naprej.

Nekaj metrov razširitve. Vzdignem se z vseh štirih in skorajda stečem naprej. Površje, prihajamo!

Sprehodim se po polici nad brezencem. Varujem se, pripeta na vravno prečko. Iznem se iz prečke, prestopim rob brezna in se splazim tik nad vodo navzgor. Hitim, ne želim se zmočiti. Za seboj slišim Gilly. Sledi mi, dohaja me, skorajda hitrejša je od mene, čeprav ne pozna poti. Zakličem ji, da naj sledi vodi. Voda zaduši moj klic, ga popači in izpljune nerazumljivega. Obrnem se in ohromim.

Krik.
Ropot kamenja.
Zamolkel tup.
7,5 metrov brezna.

Čas se ukrivi, upočasni. Prva misel je presenetljivo jasna. Ujela nas je, nesreča, ki smo ji vedno znova ubežali. Zahteva plačilo za vse srečne konce. Kruto in neizprosno.

Mine sekunda. Zaslišim Matica, ki priteče izza ovinka in preklinja. »Fak, fak, fak.«

Sekunda. Stok. Komajda slišen. Okle-nem se ga. Ni še konec. Racionaliziraj misli! Takoj!

Sekunda. Retrospektiva. Gilly je splezala en meter previsoko. Odlomil se ji je oprimek in zdrsnila je. Zagledala sem jo, ko je ležeč na trebuhu v vodi drsela proti breznu globine 7,5 metrov. Izginila je prek roba. 7,5 metrov. Slišim Matica, ki se pogovarja z njo. Ukazuje. Ne upam se premakniti, lahko bi sprožila še kak kamen. Čakam na znak.

»Kdo si? Kje si? Kaj se je zgodilo? Kdo

sem jaz? Kateri datum je?«

»Spati hočem.«

»Odgovori! Kdo si! Kje si! Česa se spomniš! Katerega smo!«

»Ne se jezit, nikoli ne vem kateri dan v tednu je, kaj šele v mesecu.«

Premakneta jo na suho, iz luže v kateri je pristala. Varno je, vpnem se na prečko in pridem do njih. Astro folija. Prva pomoč. Preveri zavest, življenjske znake, bolečine. Pretipaj telo. Fak, kaj je ta kri iz nosu?! Ugotovimo, da je z nosom zavirala med drsenjem po skalah. Še sreča. Boli, vse boli. Komolec mora biti huje poškodovan, ostalo se zdi na mestu. Jure poroča: med padcem se je odbila od stene in pristala z rokami naprej. Transportka je prevzela breme udarca ob steno, roke udarec ob tla. Sanjala bova prizor. Vsak s svojega zornega kota se bova zbujala v nemem krik, oblita z mrzlim potom. Gilly izgine za robom brezna. Tup. Gilly pada in se odbije. Tup.

Vprašanje za milijon dolarjev: kličemo reševalno ali probamo ven? »Mislim in čutim, da moram čimprej ven iz jame.«

Prvi metri so obupno počasni. Premika se kot v transu. Prevzamem transportke in vodim karavano, Jure in Matic jo počasi spremljata ven. En meter. Počitek. Še en meter. Počitek. Tako ne bo šlo, čaka nas še dvesto metrov meandra in tristo metrov vrvi. Pred prvo ožino jo ponovno pregledamo. Trezni se. Vedno hitreje razmišlja in vedno bolj jo boli. Ibuprofen 400 mg. Vdihnemo in se v zverženi karavani previdno lotimo izziva. Kritična točka je v najožjem delu ožine. Prostora je le za enega. Ni udobno, skala stiska in reže. Previdno se je treba zvirati na ravno pravi način. Če v tem trenutku omaga, smo v k. V ožini se ustavi. »Utrujena sem.« »Vem, a moraš naprej. Moraš!!!« Prva, druga, tretja ožina. Male zmage. Začuti drevenenje prstov na rokah. »Kaj se mi dogaja?« »Vse je v redu. Padla si v vodo. Vse mišice te

bolijo in zebe te. Normalno je. Premikaj se in bolje bo.« Bo res? Ne vemo, a vemo, da jo moramo prepričati, da bo. Še deset metrov. In naslednjih deset. In naslednjih deset.

Večnost počasi postaja merljiva. Bližamo se koncu meandra. Uspeh! Kritična točka je vzpenjanje skozi nestabilen podor. Kamenje tudi tokrat obstane na mestu. Uspeh!

»Samo še dvesto metrov štrika pa smo ven.«

»Dvesto metrov?! Faaaak, to je neskončno!!«

»Ma ni neskončno, predstavljaj si, da bi bila v P4. Tisto je neskončno.«

Nekaj ur kasneje pogledamo v zvezdno nebo. Polnoč je. Sledi kratek prepir, Gilly noče v civilizacijo, še manj na urgenco. Nima izbire, vzamemo ji nahrbtnik in jo naženemo proti avtu. Utrujenost jo načenja. V zaspani zamaknjenosti se spotikajoč vleče naprej. Še malo. Pri avtu ji pomagam s preoblačenjem. Ko zagleda komolec, se le vda, morda pa res potrebuje zdravnika.

Dve zjutraj. Jeseniška urgenca je prazna. Takoj sva na vrsti. Rentgen pokaže zgolj cele kosti. Zaspana zdravnica Špela ji očisti in zašije komolec. »Pa še po Amoksiklav pojdite, svinjarija je bila do kosti.«

Štiri zjutraj. Kranjska lekarna. Zbudim lekarnarko Špelo, ki strmi v ameriško osebno izkaznico in me po slovensko sprašuje, če to zase rabim. Ne, ne, jaz samo pobiram.

Šest zjutraj. Gilly na najinem kavču v trenutku zasmrči. Spogledava se. Kaj pa zdaj? Na hitro se pogovoriva, izlijeva travmo, nato pa spat, naslednji dan

imam službeno pot. Ura tiktaka. Uležem se, zaprem oči. Utrujena sem kot pes in budna kot zajec. Pol ure, ena ura, dve uri. Jebeš ta spanec, ki ga ni.

Deset zjutraj. Vstanem, spraznim avto, pospravim nahrbtnik, ga na novo spakiram. Vmes na hitro pojem pico in skušam za pol ure zapreti oči. *Nop*, zajec je še vedno tu.

Pet popoldan. Avtocesta. Vozim poln kombi sodelavcev proti Rabu. Vprašajo me in povem zgodbo. Zajca je pobralo. Pripoved v tretji osebi, nič ne čutim, prazno je.

Osem zvečer. Ščije kot pri norcih. Na ceste se zlivajo reke dežja. Vozim kot po jajcih. Večina sopotnikov spi, razen tisti, ki hočejo lulat. *Just keep swimming, just keep swimming, just keep swimming.* Kadar je treba zdržat, se prelevim v malo modro ribo Dori.

Omg, končno trajekt. Med sedeži zagledam sledove speštanih paradižnikov. Spravijo me iz tira bolj, kot bi si želela. Drgnem sedež. Ga bom peljala v čistilnico, ko pridem domov.

Enajst zvečer. Ščije še bolj kot prej. Sem čisto pri koncu z voljo in močmi. Izgubimo se. Nihče ne ve kam, nihče ne prevzame navigacije. Struna se še malo napne. Vem, tečna sem. Na živce jim grem.

Pol polnoči. Še vedno ščije. Ob tem času včeraj smo bili v vhodni ožini. Sodelavce izkrcam tik pred vhodom v kamp. »Samo še parkiram pa pridem, kar pojdite.« Odmotovillim ogromen kombi med pritikavimi borovci. Zaletim se v debelo vejo. Ne bo šlo več. Zarinem ga na razmočeno pobočje, do jutra bo že počakal. Ugasnem motor. Usedem se na zadnji sedež. Odprem pivo, ki sem ga spakirala za sopotnike. Vdihnem. Izdihnem. Poslu-

šam dež. In padem v histeričen jok.

Umirim se. Na dušek popijem pivo. Druga runda. Derem se v razbesnjeno nevihto, solze tečejo kot za stavo. Tako utrujena nisem bila že dolgo. Vžgati avto in se odpeljati daleč, daleč stran. Joj, kako si želim biti pod domačo odejo. Zazvoni telefon, sodelavci ponujajo pomoč pri nošnji prtjage. V mislih zaslišim Matica. *Get your shit straight, woman. Sej nisi pičko.* »Ne, hvala, v redu sem, takoj pridem.«

***

Januar. Šlo je mimo. Saj konec koncev sploh nič ni bilo. Pogovarjam se s hribovci, plezalci, jamarji, odpadniki. Ta je videl kolega umret. Drugemu je prijatelj padel s štrika. Tretjega je kamen. Saj nismo sami, saj nismo edini, samo v vati smo. Živimo v času, ko je fizična bolečina nezaželena, simptom, ki ga je treba čim prej odpraviti. Nesreča, bolezen in smrt so v poplavi navideznih popolnih življenj in teles postali tabu. Strah pred fizičnim nelagodjem nas kuje v sponse žametnih ječ, mehke kletke, absurdno prerasle s psihičnim trpljenjem in bizarno krivdo, če se upaš nagniti ven. Včas' se niso sekiral' okrog par šivov.

Prediskutiramo reševalni aspekt. Izmenjamo mnenja z reševalci. Nelagodje zatrem, jame so vendar prelepe, da bi me bilo v njih strah. »Tupa« ne slišim več. Spanje mi kratijo druge skrbi. Ne, danes ni nič slabše, kot je bilo včasih. Drugače lahko samo še na kavču ždimo in žalujemo za izgubljenim časom, namesto da bi zgrabili trenutek in ga živeli. Ali, kot mi je v otroštvu rada ponavljala mati: »desi se i curi dje.« Včas' pa tud kdo pade v šaht.

Aha, sem skoraj pozabila. Jama gre naprej. |

»And if you gaze for long into an abyss, the abyss gazes also into you.« Nietzsche